

Видове подчинени изречения

🕒 19.03.2019, 23:55 ч.

	£14.57	£11.09	£2

ВИДОВЕ ПОДЧИНЕНИ ИЗРЕЧЕНИЯ

Знаем от изученото в пети, шести и седми клас, че изреченията, с които си служим в речта, биват прости и сложни. Просто е изречението, което съдържа само едно сказуемо, а сложно – това с две и повече сказуеми. Но тъй като наличието на сказуемо е задължително, за да имаме въобще изречение, фактът, че сложното изречение съдържа повече от едно сказуемо, означава, че всъщност то се състои от няколко прости изречения, свързани смислово и граматически. Сложните изречения също биват два вида – съчинителни и съставни. Съчинителните изречения се състоят от две или повече прости изречения, които са напълно равноправни помежду си, а всяко от тях може да съществува самостоятелно. Съставните изречения от своя страна съдържат едно главно изречение, което дава най-важната информация и може да съществува самостоятелно, и едно или повече подчинени изречения, които по някакъв начин допълват и конкретизират информацията, носена от главното изречение. Тъй като задачата на подчинените

изречения е да пояснят информацията, носена от главното, те не могат да съществуват самостоятелно.

Знаем също, че отделните части на изречението влизат в логическа връзка помежду си. При простото изречение тази логическа връзка съществува между отделните му части – подлог, сказуемо, допълнение, обстоятелствено пояснение, определение и сказуемо определение. При сложните изречения логическите връзки възникват между отделните прости изречения, влизащи в състава им. Това означава, че отделните подчинени изречения в състава на сложно съставното, могат да изпълняват **същите синтактични функции**, които познаваме от състава на простото изречение, с **изключение на сказуемото**. И тъй като основните части на простото изречение (с изключение на сказуемото) са: **подлог, допълнение, обстоятелствено пояснение, определение и сказуемо определение**, подчинените изречения ще изпълняват техните функции и ще оформят съответните видове подчинителни връзки. Да ги разгледаме по реда на честотата, с която те се употребяват в речта.

1. ПОДЧИНЕНО ОПРЕДЕЛИТЕЛНО ИЗРЕЧЕНИЕ

Нека разгледаме последното изречение.

Погледна нивата, която пръхнеше, погледна гората, която мълчеше, погледна Белчо, който пасеше кротко на слога, погледна слънцето, което бързаше...

Тук разказвачът ни е представил дълга поредица от действия, които героят извършва. Боне поглежда ту нивата, ту гората, ту Белчо, ту слънцето. И всеки път разказвачът добавя по едно кратко изречение, с което показва на читателя какво правят нивата, гората, Белчо, слънцето. Прави го, за да може читателят по-образно да си представи случващото се, да добие представа за това, какви са описваните предмети. С други думи, всяко от добавените изречения **пояснява** по някакъв начин **същевителното**, за което става дума в предхождащото **главно изречение**. Тези подчинени изречения наричаме **определителни**.

Подчиненото определително изречение пояснява някое име или местоимение от главното изречение, независимо от ролята, която то изпълнява.

Подчиненото определително изречение отговаря на въпросите: **кой, какъв, чий, с кого, на кого** и др.

Подчиненото определително изречение най-често се свързва с главното чрез относителното местоимение **който**. По-рядко може да се свърже и с думи като

щото, дето, чийто, но те по принцип изпълняват същата функция като *който*.

В изречението, което разглеждаме, виждаме и още нещо. Когато трябва да се поясни съществително от мъжки род – *Белчо* – подчиненото изречение се свързва с главното чрез местоимението *който*. Когато определяемият обект е от женски род – *нивата, гората* – местоимението е *която*. А когато е от среден род (*слънцето*) – *което*. Това означава, че подчиненото определително изречение се **съгласува** с определяемият съществително от главното изречение по **род и число**.

Подчиненото определително изречение най-често се появява непосредствено след главното. Такъв е и случаят, който разглеждаме. Понякога обаче определителното изречение предшества главното. Например: *„Който се учи, той ще сполучи“*. А ако главното е по-дълго, тогава подчиненото изречение може да се вмъкне в него, за да бъде по-близо до поясняваното съществително. Така възприемателят няма да се обърка кой точно е предметът, поясняван от определителното изречение. Например: *Оставих книгата на етажерката, която много ми харесва*. Тук не става ясно какво ми харесва – книгата или етажерката.

Пунктуация. Подчинените определителни изречения се отделят от главното със запетая, поставена пред относителното местоимение *който (какъвто, чийто)*, когато определителното изречение е след главното. Когато е пред главното, запетаята се поставя след края на подчиненото изречение. А ако подчиненото изречение се вмъква в главното, тогава то се огражда и от двете страни със запетаяи.

Внимание! Не пропускай да поставиш запетаята след края на подчиненото изречение!

Когато пред относителното местоимение има други думи, които го отдалечават от поясняваната дума, запетаята се пише след поясняваната дума. Например: *Това са картини, изключителната красота на които никой не оспорва*.

2. ПОДЧИНЕНО ДОПЪЛНИТЕЛНО ИЗРЕЧЕНИЕ

Да продължим с изречението, което разглеждаме. То завършва така:

...и видя, че е самичък в тоя валог, че отникъде няма помощ.

Главното изречение е *„...и видя“*. Подлог в него е Боне, а глаголят *видя* изпълнява ролята на сказуемо. Нормално е да се запитаме **какво** е видял Боне. В двете следващи подчинени изречения – *„че е самичък в тоя валог“* и *„че отникъде*

няма помощ“, ни го съобщават. С други думи, тези две подчинени изречения изпълняват същата роля, която би изпълнило прякото допълнение в едно просто изречение. Затова наричаме такива подчинени изречения **допълнителни**.

Подчиненото допълнително изречение пояснява сказуемото в главното изречение, съобщавайки кой получава действието (пряко допълнение) или с какво е свързано действието (непряко допълнение).

Подчиненото допълнително изречение отговаря на въпросите: **какво, що, на какво** и др.

Подчиненото допълнително изречение най-често се свързва с главното посредством подчинителни съюзи – **че** и **да**, както и с редица въпросителни местоимения, изпълняващи ролята на съюзи – **кой, чий, какъв, колко, как, защо, къде, кога**. Например: „Не знаеше кой го е търсил.“ „Тя не видя кога Иван е излязъл от стаята.“

Тъй като подчиненото допълнително изречение пояснява сказуемото, то трябва да се **съгласува** по **време** с него. Въпреки това, за разлика от някои чужди езици, в които съгласуването на времената е задължително, в българския език подчиненото допълнително изречение нерядко е в **сегашно** време, когато трябва да се изрази **едновременност** на действието между главното и подчиненото изречение. Например: „Не го видях да идва.“ Ако действието в подчиненото изречение се осъзнава като **факт** и **резултат**, тогава се предпочита употребата на минало неопределено време. Например: „Не зная да е идвал.“

Тъй като подчиненото допълнително изречение се въвежда чрез съюз или въпросително местоимение, изпълняващо функцията на съюз, то обикновено стои **след** главното изречение, чието сказуемо пояснява. По-рядко подчиненото изречение може да стои и пред главното. Например: *Какво правиш, ти не знаеш.*

Пунктуация. Подчиненото допълнително изречение **се отделя със запетая** от главното, когато е въведено чрез съюза **че**. Когато подчиненото изречение е въведено със съюза **да**, употребен **еднократно, не се пише** запетая. Например: *Тя му каза да отвори вратата.*

Когато съюзът **да** е употребен **многократно**, пред първото подчинено изречение не се пише запетая, но пред всяко следващо подчинено допълнително, **се пише**. Например: *Сърцето му преливаше от радост, искаше му се да вика, да чупи нещо, да се бори с някого. (Й. Йовков)*

При **многократно** употребен съюз **да не се пише** запетая, когато с него се

въвеждат последователно подчинени едно на друго изречения. Например:

Забравих да ти кажа утре рано да си дойдеш. (Елин Пелин)

Когато подчиненото изречение е въведено с въпросително **местоимение**, въпросително **наречие** или въпросителна **частица**, изпълняващи функцията на съюз, **не се пише** запетая. Например: *Той го попита къде отива.*

Когато **няколко последователни** подчинени допълнителни изречения са въведени с въпросителни местоимения, не се пише запетая преди първия въпрос, но **пред следващите се пише**. Например: *Запей ми, девойко, на жалост, запей как брат брата продава, как гинат сили и младост, как плаче сирота вдовица и как теглят без дом дечица! (Хр. Ботев)*

3. ПОДЧИНЕНО ОБСТОЯТЕЛСТВЕНО ИЗРЕЧЕНИЕ

Да продължим с откъса от Елин Пелин:

А вечер, като пусна Галица, тя ще те ближе и ще ти вика: добър вечер, стара майко!

В този откъс имаме две равноправни главни изречения – „*тя ще те ближе*“ и „*и ще ти вика*“. И двете показват какво ще прави Галица. В началото на изречението обаче Боне съобщава **кога** ще се случват тези действия – „*А вечер, като пусна Галица*“. С други думи, това изречение изпълнява същата функция, която би изпълнило обстоятелственото пояснение в простото изречение. Затова наричаме такива подчинени изречения **обстоятелствени**.

Подчиненото обстоятелствено изречение пояснява сказуемото на главното изречение откъм време, място, начин, количество, цел, условие или други обстоятелства.

Подчиненото обстоятелствено изречение се свързва с главното посредством подчинителни съюзи или наречия съюзи като: **че, ако, за да, да, без да, макар че, когато, щом, след като, преди да, където, защото, колкото** и др.

Тъй като подчинените обстоятелствени изречения поясняват сказуемото, те се **съгласуват** с него по **време**.

В състава на сложното, подчиненото обстоятелствено изречение обикновено стои **след** главното.

В някои случаи, когато се пояснява обстоятелство **за време, за място, за начин, за количество, за причина, за цел**, подчиненото изречение може да стои

пред главното или да се **вмъкне** в него. Например: *Когато мога, ще дойда. Ще дойда, когато мога, у вас.*

Пунктуация. Подчинените обстоятелствени изречения се отделят от главното със запетая. Ако искаме да подчертаем обстоятелството, използваме тире. Например: *"Бай Ганю тичал, горкия, цели три километра, да го гони - зер килимчето му вътре."*

Когато подчиненото изречение е въведено със сложен съюз като **въпреки че, макар че, без да**, запетая се пише пред първата дума на сложния съюз. Например: *Вървях, без да бързам. Той влезе, въпреки че никой не го беше канил.*

Ако пред съюза има уточняваща дума, пред него не се пише запетая. Например: *Останах само за да те видя.*

4. ПОДЧИНЕНО ПОДЛОЖНО ИЗРЕЧЕНИЕ

Нека видим следното изречение:

Който носи мъжко сърце и българско име, да препаше тънка сабя, знаме да развие!

В това изречение действията в двете равноправни главни изречения са: **да препаше тънка сабя** и **знаме да развие**. Неясно обаче остава **кой** ще извърши тези действия. И двете главни изречения не дават отговор на този въпрос. Цялото сложно изречение обаче дава тази информация с предходното подчинено изречение – *Който носи мъжко сърце и българско име...* Цялото това изречение изпълнява ролята на подлог за изреченията, които съобщават основните действия. Затова наричаме подобни изречения **подложни**.

Подчиненото подложно изречение изпълнява ролята на подлог в главното изречение, където подлог няма, а и не се подразбира от предходния текст.

Връзката между главното и подчиненото изречение се осъществява от относително местоимение – най-често **който** – поставено в самото начало на израза. Например: *„Който не работи, не трябва да яде.“*

Тъй като подчиненото изречение изпълнява ролята на подлог, който трябва да стане ясен веднага, обикновено стои **пред** главното. В редки случаи може да се постави и след него. Например: *"Да ви бере греха, който ви е изпратил."*

Подчиненото подложно изречение може да стои след главното, ако глаголь

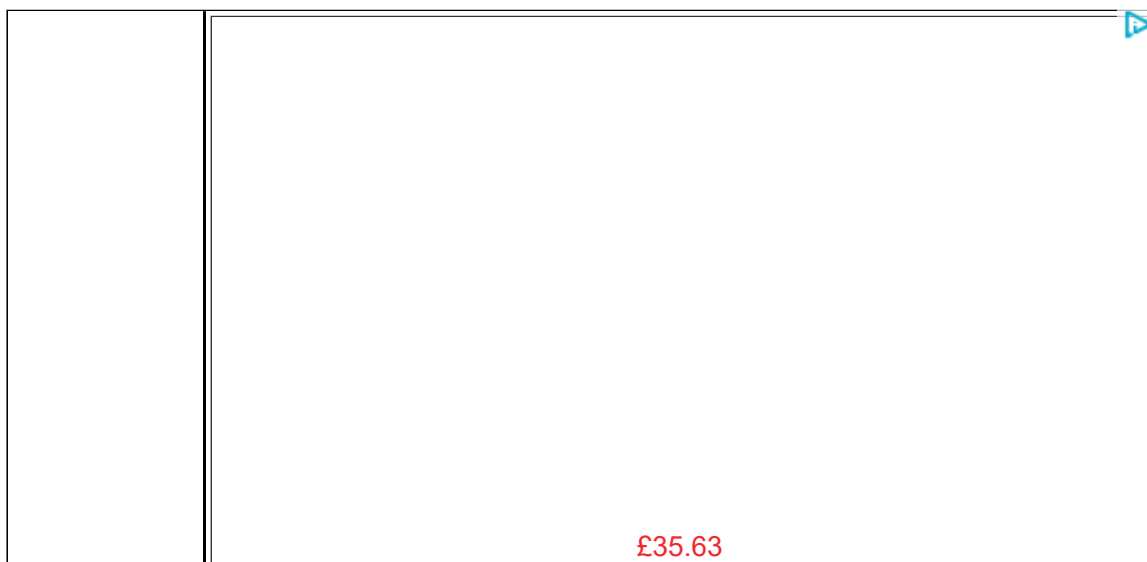

главното изречение е безличен. Например: *Ясно е какво трябва да правим. Лесно е да набиеш по-слабия.*

Пунктуация. Подчиненото подложно изречение се отделя със запетая от главното, когато стои **пред** него. Например: *Който се чувства готов, да започва.*

Когато подчиненото подложно изречение стои **след** главното, запетая се пише пред **че**, но не се пише пред съюза **да** и пред въпросителни местоимения.

Например: *Ясно е, че ще вали. Известно е кой ще дойде.*

ИЗТЕГЛИ

[видове](#) [подчинени](#) [изречения](#)

Подобни материали

[Електронно писмо](#)

[Есе по морален проблем. Писане на аргументативна и заключителна част](#)

[Есе по морален проблем. Писане на уводна част и теза](#)

Последно добавени

[Контролна работа – 5 клас. Думата – строеж, значение, правопис. \(Вариант 2\)](#)

Контролна работа – 5 клас. Езикът и текстът. (Вариант 2)

ТЕСТ. Входно ниво. Български език – 5 клас (Вариант № 3)

ТЕСТ. Български език и литература – 5 клас. Изходно ниво. (Вариант № 2)

ТЕСТ. Български език и литература – 5 клас. Изходно ниво. (Вариант № 1)

ТЕСТ. Входно ниво. Български език и литература – 5 клас (Вариант № 2)

ТЕСТ. Входно ниво. Български език и литература – 5 клас (Вариант № 1)

ТЕСТ. Различни разкази за човека и света. Литература – 5 клас (Вариант № 5)

£14.57	£26.72	£11.09
£35.63	£15.38	£13.76
£36.44	£16.19	
£16.19	£29.15	
£22.67	£13.76	

Кухнята на Янко

Популярни материали

- > „Под игото” - Иван Вазов /„Представлението” - сбит преразказ/
- > „Под игото” /Радини вълнения/ - сбит преразказ
- > Сбит преразказ на трета глава от "Принцът и просякът" - 3 /на ученик/
- > "Серафим" - Йордан Йовков - сбит преразказ (вариант 1)
- > Тестови задачи по БЕЛ за 8 клас /класна работа №2/

Последно добавени материали

- > Контролна работа – 5 клас. Думата – строеж, значение, правопис. (Вариант 2)
- > Контролна работа – 5 клас. Езикът и текстът. (Вариант 2)
- > ТЕСТ. Входно ниво. Български език – 5 клас (Вариант № 3)
- > ТЕСТ. Български език и литература – 5 клас. Изходно ниво. (Вариант № 2)
- > ТЕСТ. Български език и литература – 5 клас. Изходно ниво. (Вариант № 1)

Социални мрежи

[Начало](#)

[Материали](#)

[Контакти](#)

[За проекта](#)

© 2017 bgmateriali.com

